

مناسک حج

با اصلاحات و ویرایش جدید

مطابق با فتاویٰ مرجع عالیقدر

حضرت آية الله العظمى حاج شیخ یوسف صانعی دامت برکاته

پاسخ به مسائل شرعی

دفتر حضرت آية الله العظمی صانعی مدظلہ العالی

قم - تلفن: ۰۲۵) ۳۷۷۴۴۰۰۹ - ۳۷۷۴۴۰۱۰ - ۳۷۷۴۴۷۶۷

۳۷۸۳۱۶۶۰ - ۳۷۸۳۱۶۶۱ - ۳۷۸۳۱۶۶۲

نمبر: ۰۲۵) ۳۷۷۳۵۰۸۰

نشانی: قم، بلوار شهید محمد منتظری، کوچه هشتم، پلاک ۴

دفاتر تهران

کارگر جنوبی: تلفن: ۰۲۱) ۶۶۵۶۴۰۰۱۵ - ۶۶۴۰۹۲۷۸ (۰۲۱)

پاسداران: تلفن: ۲۲۸۸۵۳۰۰ / ۲۲۸۸۴۶۰۰ / ۲۲۷۶۸۱۸۱ - ۲۲۸۴۷۰۹۵ (۰۲۱)

شهرک غرب: تلفن: ۸۸۵۸۲۶۹۷ / ۸۸۵۸۳۴۲۵ / ۸۸۵۸۳۴۱۵ - ۸۸۵۸۰۸۲۱ (۰۲۱)

دفتر مشهد: تلفن: ۳۲۲۴۳۱۴۲۰۳ / ۳۲۲۲۲۲۷۷ / ۳۲۲۵۱۱۵۲ - ۳۲۲۳۰۳۲۴ (۰۵۱)

دفتر مشهد (۲): تلفن: ۳۶۶۱۸۹۶۴ / ۳۶۶۱۹۷۰۸ / ۳۶۶۱۹۷۳۱ - ۳۶۶۲۷۶۴۶ (۰۵۱)

دفتر اصفهان: تلفن: ۳۴۴۹۷۶۶۰۰۲ - ۳۴۴۹۹۳۳۹۱ (۰۳۱)

دفتر اصفهان (۲): تلفن: ۳۶۲۸۱۹۱۷ - ۳۶۲۷۱۰۹۳ (۰۳۱)

دفتر شیراز: تلفن: ۳۲۲۳۰۴۰۰۰۴۰۲ / ۳۲۲۲۲۲۹۴ / ۳۲۲۴۳۴۹۸ - ۳۲۲۲۶۷۰۰ (۰۷۱)

دفتر اراک: تلفن: ۳۲۲۷۲۲۰۰ / ۳۲۲۷۲۳۰۰ - ۳۲۲۵۹۷۷۷ (۰۸۶)

دفتر تبریز: تلفن: ۳۵۲۳۲۰۲۳ / ۳۵۲۵۲۷۷۴ - ۳۵۲۵۲۷۷۴ (۰۴۱)

دفتر گرگان: تلفن: ۳۲۲۲۳۲۷۰ / ۳۲۲۲۳۲۷۰ (۰۱۷)

پاسخگویی به مسائل حج: تلفن: ۰۲۵) ۳۷۸۳۱۶۶۰ - ۲ / همراه: ۰۹۱۲۳۵۱۰۰۰۷

www.saanei.org

Istifta @ saanei.org

Saanei @ saanei.org

Info @ saanei.org

۳۰۰۰۷۹۶۰

آدرس اینترنت

پاسخ به استفتائات

تماس با دفتر معظّم له

تهیه کتاب

سرویس پیام کوتاه

عنوان: مناسک حج

مشخصات نشر: قم، فقه الثقلین، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۴۴۰ صفحه

شابک: 978-600-5280-42-5

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

شناسه اهزوده: مرکز مطالعات و تحقیقات فقه الثقلین

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۱۴۲۴

انتشارات فقه الثقلین

مناسک حج

مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر

حضرت آية الله العظمی حاج شیخ یوسف صانعی (مدظله العالی)

ناشر: انتشارات فقه الثقلین

لیتوگرافی: نویسنده / چاپ: زمزم

توبت چاپ: سیزدهم (اول ناشر) / تابستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه

بها: ۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

دفتر مدیریت: قم، خیابان شهداء (صفائیه)، کوچه ۳۷ (سیاه)، فرعی ۵ (ناصر)، پلاک ۱۶۲

کد پستی: ۳۷۱۳۷/۴۷۶۶۴ صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۹۶۷

تلفن: ۰۸-۳۷۸۳۵۱۰۱ تلفکس: ۳۷۸۳۵۱۰۹ (۰۲۵)

دفتر نشر و فروش: قم - خیابان معلم - مجتمع ناشران - طبقه اول - پلاک ۱۳۴

کد پستی: ۳۷۱۵۶/۹۹۹۶۵ صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۵۵۷

تلفن: ۰۹۰-۳۷۸۳۵۰۹۱ تلفکس: ۳۷۸۳۵۰۹۱ (۰۲۵)

وب سایت: www.feqh.ir / پست الکترونیکی: info@feqh.ir

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
۱۵	 مستحبات و آداب سفر
۲۰	 وجوب حج
۲۲	 شرایط وجوب حجه الاسلام
۲۴	 اول: الف - استطاعت مالی
۳۲	 ب - استطاعت بدنی
۳۴	 دوم: استطاعت بدنی
۳۶	 سوم: استطاعت زمانی
۳۶	 چهارم: استطاعت طریقی «باز بودن راه»
۳۷	 پنجم: رجوع به کفایت
۳۹	 مسائل متفرقه استطاعت
۴۴	 وصیت به حج
۴۶	 نیابت در حج
۵۳	 مسائل متفرقه نیابت
۵۷	 حج استحبابی
۵۸	 مسائل عمره
۵۹	 صورت عمره مفرده
۶۲	 اقسام و شرایط حج
۶۲	 صورت حج افراد

- ۶۵..... صورت اجمالی عمره تمتع و حج تمتع
- ۶۶..... شرایط حج تمتع
- ۶۸..... مسائل متفرقه عمره و حج

بخش اول

اعمال عمره تمتع / ۷۱

- ۷۳..... ● فصل اول: میقاتهای احرام
- ۷۶..... احکام میقاتها
- ۸۳..... ● فصل دوم: واجبات احرام
- ۸۳..... اول: پوشیدن دو جامه احرام برای مردان
- ۸۷..... دوم: نیت
- ۸۹..... سوم: تلبیه
- ۹۳..... مستحبات احرام
- ۹۶..... مکروهات احرام
- ۹۷..... محرمات و تروک احرام
- ۹۷..... الف - محرمات مشترک بین مرد و زن
- ۹۸..... ب - محرمات ویژه مردان
- ۹۸..... ج - محرمات ویژه زنان
- ۹۹..... ● فصل سوم: محرمات و تروک احرام
- ۹۹..... الف - محرمات مشترک بین زن و مرد
- ۹۹..... ۱. شکار حیوان صحرائی که وحشی باشد
- ۱۰۱..... ۲. مسائل زناشویی
- ۱۰۳..... ۳. عقد ازدواج و گواه شدن بر عقد ازدواج
- ۱۰۴..... ۴. استمناء
- ۱۰۴..... ۵. استعمال بوی خوش

۶. سر مه کشیدن.....	۱۰۷
۷. نگاه کردن در آینه.....	۱۰۸
۸. قُسوق.....	۱۰۹
۹. جدال.....	۱۰۹
۱۰. کشتن حشرات ساکن در بدن.....	۱۱۱
۱۱. انگشتر به دست کردن به قصد زینت.....	۱۱۱
۱۲. روغن مالیدن به بدن.....	۱۱۲
۱۳. ازاله مواز بدن خود یا دیگری.....	۱۱۳
۱۴. بیرون آوردن خون از بدن خود.....	۱۱۴
۱۵. ناخن گرفتن.....	۱۱۵
۱۶. کندن دندان.....	۱۱۷
۱۷. کندن و بریدن درخت و یا گیاهی که در حرم روییده باشد.....	۱۱۷
۱۸. سلاح در برداشتن.....	۱۱۸
ب- محرمات ویژه مردان.....	۱۱۹
۱. پوشیدن لباس دوخته.....	۱۱۹
۲. پوشیدن جوراب، چکمه، گیوه و کنفش.....	۱۲۱
۳. پوشانیدن سر.....	۱۲۲
۴. سایه قرار دادن بالای سر خود.....	۱۲۴
ج- محرمات ویژه زنان.....	۱۲۷
۱. پوشیدن زیور و زینت کردن.....	۱۲۷
۲. پوشانیدن صورت.....	۱۲۸
محلّ ذبح یا نحر کفّارات.....	۱۳۰
مصرف کفّارات.....	۱۳۱
حدود حرم.....	۱۳۱
مستحبات ورود به حرم و مسجد الحرام.....	۱۳۱
مستحبات ورود به حرم.....	۱۳۱

- ۱۳۲..... مستحبات دخول به مکه معظمه
 ۱۳۳..... مستحبات مسجد الحرام و آداب مکه معظمه
 ۱۳۳..... مستحبات داخل شدن به مسجد الحرام
 ۱۳۷..... آداب مکه معظمه
 ۱۳۹..... مستحبات خروج از مکه
 ۱۴۳..... ● فصل چهارم: طواف خانه خدا، واجبات، شرایط، احکام و آداب آن
 ۱۴۵..... شرایط طواف
 ۱۵۲..... احکام خاص بانوان در طواف
 ۱۵۸..... احکام شک در طهارت
 ۱۶۳..... واجبات طواف
 ۱۶۵..... قرار دادن کعبه به سمت چپ
 ۱۶۸..... محدوده طواف
 ۱۶۹..... حکم طواف از طبقه دوم
 ۱۷۳..... قرآن در طواف
 ۱۷۵..... احکام قطع طواف
 ۱۷۷..... احکام شک در طواف
 ۱۷۹..... مسائل متفرقه طواف
 ۱۸۵..... آداب و مستحبات طواف
 ۱۸۸..... مکروهات طواف
 ۱۸۹..... ● فصل پنجم: نماز طواف
 ۱۹۳..... مسائل متفرقه نماز طواف
 ۱۹۷..... مستحبات نماز طواف
 ۱۹۹..... ● فصل ششم: سعی بین صفا و مروه
 ۱۹۹..... واجبات سعی
 ۲۰۳..... کم و زیاد انجام دادن سعی
 ۲۰۵..... احکام شک در سعی

۲۰۶.....	مسائل متفرقة سعی.....
۲۱۰.....	در مستحبات قبل از سعی و هنگام سعی و بعد از سعی.....
۲۱۵.....	● فصل هفتم: تفصیر و احکام آن.....
۲۱۷.....	مسائل متفرقة تقصیر.....
۲۱۹.....	احکام بین عمره و حج تمتع.....
۲۲۱.....	تبدل حج تمتع به حج افراد.....
۲۲۳.....	مسائل متفرقة تبدل.....

بخش دوم

اعمال حج تمتع ۲۲۵

۲۲۷.....	● فصل اول: احرام حج.....
۲۲۹.....	مستحبات احرام حج تا وقوف در عرفات.....
۲۳۲.....	● فصل دوم: وقوف در عرفات.....
۲۳۵.....	مسائل متفرقة وقوف در عرفات.....
۲۳۷.....	مستحبات وقوف در عرفات.....
۲۴۳.....	● فصل سوم: وقوف در مشعرالحرام.....
۲۴۸.....	مسائل متفرقة وقوف در مشعرالحرام.....
۲۵۰.....	مستحبات وقوف در مشعرالحرام.....
۲۵۳.....	● فصل چهارم: واجبات منی.....
۲۵۴.....	اول: رمی جمره عقبه.....
۲۵۶.....	شرایط سنگ‌ها:.....
۲۵۷.....	واجبات رمی.....
۲۵۷.....	احکام شک در رمی.....
۲۵۹.....	مستحبات رمی جمرات.....
۲۶۰.....	دوم: قربانی کردن (هَدی) یا نحر شتر.....

۲۶۷	روزه بدل قربانی
۲۷۰	مستحبات قربانی
۲۷۰	سوم: حلق (سر تراشیدن) یا تقصیر
۲۷۴	مسائل متفرقه حلق یا تقصیر
۲۷۵	مستحبات حلق
۲۷۶	● فصل پنجم: اعمال مکه معظمه
۲۷۷	تقديم اعمال مکه
۲۷۹	مسائل متفرقه تقديم اعمال مکه
۲۸۱	طواف نساء و نماز آن
۲۸۳	مسائل متفرقه طواف نساء
۲۸۴	مستحبات طواف حج و نماز آن و سعی
۲۸۶	● فصل ششم: اعمال منی در ایام تشریق
۲۹۰	مستحبات منی در ایام تشریق
۲۹۲	● فصل هفتم: رمی جمرات سه گانه در منی
۳۰۰	احکام مصدود و محصور
۳۰۱	احکام مصدود
۳۰۳	احکام محصور
۳۰۶	مسائل متفرقه

بخش سوم

اعمال و آداب مدینه منوره

و بعضی دعاهاى مأثورہ / ۳۱۷

۳۱۹	اعمال و آداب مدینه منوره
۳۲۱	زیارت رسول خدا ﷺ و کیفیت آن
۳۲۱	آداب زیارت

۳۲۳.....	اذن دخول جهت زیارت
۳۲۴.....	زیارت حضرت رسول ﷺ
۳۲۷.....	نماز زیارت و دعای بعد از آن
۳۲۸.....	بعضی از مستحبات مسجد النبی
۳۲۸.....	دعا در روضه شریفه
۳۳۰.....	دعا و نماز نزد ستون توبه
۳۳۱.....	استحباب روزه و دعا در مدینه منوره و مسجد النبی
۳۳۲.....	نماز و دعا نزد مقام جبرئیل
۳۳۵.....	زیارت حضرت فاطمه زهرا ؑ
۳۳۶.....	زیارت اول حضرت فاطمه زهرا ؑ
۳۴۰.....	زیارت دوم حضرت فاطمه زهرا ؑ
۳۴۲.....	زیارت ائمه بقیع ؑ
۳۴۵.....	زیارت امام حسن مجتبی ؑ
۳۴۶.....	زیارت امام زین العابدین ؑ
۳۴۸.....	زیارت امام محمد باقر ؑ
۳۵۰.....	زیارت امام صادق ؑ
۳۵۱.....	زیارت عباس بن عبدالمطلب
۳۵۲.....	زیارت فاطمه بنت اسد، مادر امیرالمؤمنین ؑ
۳۵۴.....	زیارت دختران حضرت رسول ﷺ
۳۵۶.....	زیارت همسران رسول خدا ﷺ
۳۵۶.....	زیارت جناب عقیل و جناب عبدالله فرزند جعفر طیار ؑ
۳۵۷.....	زیارت ابراهیم، فرزند رسول اکرم ﷺ
۳۶۰.....	زیارت شهدای واقعه کربه و شهدای اُحُد در بقیع
۳۶۰.....	زیارت اسماعیل فرزند امام صادق ؑ
۳۶۱.....	زیارت حلیمه سعدیه
۳۶۲.....	زیارت عمه های رسول اکرم ﷺ

- ۳۶۳ زیارت امّ البنین مادر حضرت ابو الفضل علیه السلام
 ۳۶۳ زیارت اهل قبور
 ۳۶۴ زیارت حضرت عبدالله بن عبدالمطلب علیه السلام پدر گرامی رسول اکرم صلی الله علیه و آله
 ۳۶۵ زیارت دوم حضرت عبدالله بن عبدالمطلب
 ۳۶۶ فضیلت زیارت حضرت حمزه و سایر شهدای اُحُد
 ۳۷۰ زیارت شهدای اُحُد
 ۳۷۲ زیارت وداع رسول اکرم صلی الله علیه و آله
 ۳۷۴ زیارت وداع ائمه بقیع علیهم السلام
 ۳۷۵ زیارت حضرت خدیجه علیها السلام
 ۳۷۶ زیارت حضرت ابوطالب علیه السلام
 ۳۷۶ زیارت حضرت عبدمناف جدّ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
 ۳۷۷ زیارت حضرت عبدالمطلب علیه السلام، جدّ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
 ۳۷۸ زیارت حضرت آمنه بنت وهب، مادر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
 ۳۷۹ زیارت حضرت قاسم، فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله
 ۳۸۰ زیارت جامعه کبیره
 ۳۹۰ زیارت امین الله
 ۳۹۳ دعای عالیّه المضامین
 ۳۹۸ دعای کمیل
 ۴۰۷ دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه
 ۴۳۰ واژه نامه

مقدمه

«کعبه» نخستین خانه‌ای است که به امر خداوند برای هدایت مردم بنا شده است، «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ»^۱.

کعبه، خانه مقدسی است که به دست توانای رسولان الهی - ابراهیم و اسماعیل علیهم‌السلام بنا گردیده، «وَبِذِذْنَاهُ إِبْرَاهِيمَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»^۲.

کعبه، همان خانه مقدسی است که خدای جهان، ابراهیم و اسماعیل علیهم‌السلام را به تطهیر از مشرکان مأمور نموده، «وَعَهَدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ»^۳.

کعبه، خانه‌ای است که ابراهیم علیه‌السلام به امر خدای متعال مأموریت یافت که بندگان را به سوی این خانه فراخواند، «وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ»^۴.

«حج» یکی از ارکان اساسی اسلام است و روح و جوهره بنیادین آن، شناخت و معرفت خداوند است.

۱. آل عمران، آیه ۹۶.

۲. بقره، آیه ۱۲۷.

۳. بقره، آیه ۱۲۵.

۴. حج، آیه ۲۷.

هدف از حج این است که هر یک از بندگان خدا، در صورت داشتن استطاعت یک بار در طول زندگی به انجام آن توفیق یابند و با اعمال و مناسک و شعائر گوناگون، عبودیت و بندگی خود را به اثبات رسانند و بکوشند تا ظاهر و باطن خود را با صبغة ابراهیم علیه السلام آراسته و با آیین حنیف وی پیوند دهند.

لذا حجاج محترم با پذیرفتن این سفر روحانی و چشم پوشی از لذت‌های جسمانی، خود را در برابر امتحان الهی قرار دهند، و توجه داشته باشند که این سفر، سفر معنوی است، نه سیر و سیاحت، همچنین این سفر علاوه بر آثار معنوی و جاذبه‌های روحی، دارای منافع اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی نیز برای مسلمانان جهان می‌باشد.

امید آنکه از این کنگره بزرگ اسلامی که هر سال در کانون وحی و رسالت تشکیل می‌شود کمال بهره را برده باشیم، و زائران محترم فرصت را غنیمت شمرده و در جهت تهذیب نفس و اعلای اسلام عزیز بکوشند و در آن مکانهای مقدس از خداوند متان، عزت مسلمان را طلب نموده و ما را از دعای خیر فراموش ننمایند.

شایان یادآوری است کتاب مناسک حج که توسط چند تن از فضلاء محترم و در بخش استفتائات دفتر حضرت آیه الله العظمی صامعی - دام ظلّه - با سبکی جدید تهیه و تنظیم شده و با آخرین نظرات و فتاوی فقهی ایشان در مسائل حج و همچنین با حاشیه معظم له بر تحریر الوسیله حضرت امام (س) تطبیق یافته، به خوانندگان عزیز تقدیم می‌گردد.

ناشر